

20

שמחה בה' תניא לקוטי אמרים | פרק לג

ה' אחד

תהליך הביטוש מסתיים בשמחה על כך שהנפש האלוקית מעלה ומרוממת את הנפש הבהמית ואת הגוף הגשמי במעשה המצוות, ומממשת את תכלית ירידתה לעולם. אך יש שמחה עליונה מזו. שמחה שמתעלה למדרגה שבה אין הבדל בין הנפש הבהמית לנפש האלוקית, והאחדות האלוקית ממלאת הכול.

הדרך אל השמחה הזאת מתחילה בהתבוננות שכלית בגדולת ה', שהוא "ממלא כל עלמין" (ממלא את כל העולמות). ה' אינו נפרד ונבדל מאיתנו, אלא ממלא את כל העולם. כל פרט וכל חפץ בבריאה הוא התגלות של ה'. אולם ה' אינו רק אוסף כל ההתגלויות שלו בבריאה, הוא מעל ומעבר לכל המציאות, תמיד היה ותמיד יהיה, ואינו מוגבל במקום ובזמן. וכשם שהיה קיים בכל מקום ובכל זמן לפני בריאת העולם, כך הוא גם קיים בכל מקום ובכל זמן לאחר בריאת העולם. המשתמע מכך הוא שבריאת העולם לא שינתה דבר בעצמותו של ה', היא לא החסירה בו מאומה. ומכיוון שכך, אפשר לומר שכשם שלפני העולם הכול היה אלוקות בלבד, גם כעת הכול אלוקות בלבד. ה' אחד.

ההתבוננות באינסופיות האלוקית דורשת שחרור מתפיסת המציאות כפי שהיא מוכרת לנו מן העולם הסופי שאנו חיים בו, אבל אנחנו יכולים לגעת בריסי הבנה של העניין. לשם כך אנחנו נדרשים להתבונן בעולם לא מזווית הראייה של הנבראים אלא מזו של הבורא.

את היחס בין ה' לבין הבריאה אפשר לדמות ליחס בין השמש לבין האור היוצא ממנה. כשמביטים מכדור הארץ, אפשר לראות את השמש וגם את האור הנוצר ממנה, שמקיף אותה ומגיע עד לארץ. אולם כאשר מסתכלים מתוך השמש עצמה אי אפשר לראות את האור היוצא ממנה, משום שהשמש עצמה כולה אור, האור שיוצא מן השמש מתאפס ונכלל בשמש, ואי אפשר להפריד ביניהם.

גם כשמביטים על המציאות מן הכיוון האלוקי, היא מתאפסת ונכללת במקור החיות שלה. אין עוד נפש אלוקית ונפש בהמית, אין סטרא אחרא ואין מחיצות, ה' הוא הכול, כי ה' הוא מקור הכול, והוא מחיה הכול. וממילא, אין דבר שמפריד בינינו ובין ה'. זוהי קרבת אלוקים במובן העמוק ביותר והאינטימי ביותר.

דירה בתחתונים

השמחה שבאה מתוך גילוי קרבת האלוקים נוצרת מן המפגש בין שתי תחושות סותרות בנפש, ריחוק מחד וקרבה מאידך. מזווית הראייה שלנו כנבראים אנחנו רחוקים מה' מאוד, אנחנו מוגבלים, מצומצמים וסופיים ואילו הוא בלתי גבולי ואינסופי. אבל אנחנו מבינים שמזווית הראייה האלוקית אנחנו קרובים ממש, מאוחדים עמו כמו בזמן שטרם נבראנו. כאשר מתגלה שה' האינסופי והרחוק הוא בעצם קרוב כל כך, הנפש מתמלאת שמחה.

הגילוי המשמח הזה הוא למעשה מטרת בריאת העולם הזה והעולמות העליונים - "להיות לו דירה בתחתונים". ההכרה שגם העולם התחתון והגשמי שלנו הוא למעשה אלוקי לגמרי, יוצרת בו "דירה" לה' ומשכנת את שמו בתוך העולם הזה. כך מתממשת תכלית הבריאה.

הזכות להיות מי שמשכן את ה' בעולם דומה לזכות של אדם פשוט שהמלך בא להתארח בביתו. אנחנו מתמלאים הכרת תודה ושמחה עצומה כשאנחנו מבינים שנבחרנו להיות המארחים של המלך - מלכו של עולם, שהוא עליון ונשגב, עד שאי אפשר לגשת ולהתקרב אליו, ועם זאת הוא בחר בנו שנשמש לו דירה בעולם התחתון.

עוד זאת תהיה שְׂמֵחַת הַנֶּפֶשׁ הָאֲמִתִּית

וּבִפְרֵט כְּשֶׁרוֹאֶה בְּנִפְשׁוֹ בְּעֵתִים מְזֻמָּנִים שֶׁצָּרִיךְ לְזַכֵּכָה וּלְהֵאִירָה בְּשִׂמְחַת
לֵבָב

אֲזֵי יַעֲמִיק מִחֲשַׁבְתּוֹ וַיִּצְיַד בְּשִׂכְלוֹ וּבִינְתוֹ עֵינָיו יַחֲוֶדוּ יִתְבָּרַךְ הָאֲמִתִּי
אֵיךְ הוּא מְמַלֵּא כָּל עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְאֶפְלוּ מְלֵא כָּל הָאָרֶץ הַלְזוּ
הוּא כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֹלֵא קַמִּיָּה כְּלֵא חֲשִׁיב (וְהַכּוֹל לִפְנֵי אֵינוֹ נַחֲשֵׁב) מִמֶּשׁ
וְהוּא לְבָדוֹ הוּא בְּעֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים מִמֶּשׁ, כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְבָדוֹ קִדְּם שִׁשֶׁת יָמֵי
בְּרֵאשִׁית

וְגַם בְּמָקוֹם הַזֶּה שֶׁנִּבְרָא בּוֹ עוֹלָם הַזֶּה, הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם, הָיָה הוּא
לְבָדוֹ מְמַלֵּא הַמָּקוֹם הַזֶּה

וְגַם עֲתָה כֵּן, הוּא לְבָדוֹ בְּלֵי שׁוֹם שְׁנוּי כָּלֵל, מִפְּנֵי שֶׁכָּל הַנִּבְרָאִים בְּטָלִים
אֶצְלוֹ בְּמִצִּיאוֹת מִמֶּשׁ...

וְכִמוּ שְׁנַת־בְּאֵר גַּם בֶּן בְּמִקּוֹם אַחַר מְשָׁל גְּשָׁמִי לְזֶה, מַעֲנִין בְּטוֹל זִיו וְאוֹר
 הַשֶּׁמֶשׁ בְּמִקְוֹרוֹ, הוּא גּוֹף בְּדוֹר הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁבְּרַקִּיעַ
 שָׁגַם שָׁם מֵאִיר וּמֵת־פֶּשֶׁט וְדָאִי זִיוו וְאוֹרוֹ, וּבִיָּתֵר שְׂאֵת מֵהַתְּפִשְׁטוּתוֹ וְהֶאֱרָתוֹ
 בְּחִלּל הָעוֹלָם
 אֵלֶּא שְׁשֵׁם הוּא בְּטֵל בְּמִצִּיאוֹת בְּמִקְוֹרוֹ וּכְאֵלוֹ אֵינּוּ בְּמִצִּיאוֹת כָּלָל:
 וְכֵּהָ מִמֶּשׁ, דְּרֵךְ מְשָׁל, הוּא בְּטוֹל הָעוֹלָם וּמְלֵאוֹ בְּמִצִּיאוֹת לְגַבֵּי מִקְוֹרוֹ
 שֶׁהוּא אוֹר־אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא, וְכִמוּ שְׁנַת־בְּאֵר שָׁם בְּאֲרִיכוֹת.
 וְהֵנָּה, כְּשִׁיעֵמִיק בְּזֶה הַרְבֵּה, יִשְׁמַח לְבוֹ וְתִגַּל נִפְשׁוֹ אֶף גִּילַת וְרִינָן בְּכָל לֵב
 וְנִפְשׁ וּמֵאֵד בְּאִמּוּנָה זוֹ, כִּי רַבָּה הִיא
 כִּי הִיא קִרְבַּת אֱלֹהִים מִמֶּשׁ
 וְזֶה כָּל הָאָדָם וְתַכְלִית בְּרִיאָתוֹ, וּבְרִיאַת כָּל הָעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים -
 לְהֵיוֹת לוֹ דִּירָה זוֹ בְּתַחְתּוֹנִים, כְּמוֹ שִׁית־בְּאֵר לְקִמָּן בְּאֲרִיכוֹת
 וְהֵנָּה, כְּמָה גְדוּלָה שֶׁמַּחַת הַדְּיוּט וּשְׁפַל אַנְשִׁים, בְּהַתְּקַרְבוּתוֹ לְמֶלֶךְ בְּשֵׁר
 וְדָם הַמֵּת־אֲכַסֵּן וְדָר אֶת־עַמוּ בְּבֵיתוֹ
 וְקַל וְחֹמֶר לְאֵין קֶץ לְקִרְבַּת וְדִירַת מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא,
 וּכְדַכְּתִיב: "כִּי מִי הוּא זֶה אֲשֶׁר עָרַב לְבוֹ לְגִשְׁתֵּי אֵלֵי, נְאֻם ה'".

אמונה שעוברת בירושה

האמונה בכך שה' נמצא בכול לא נולדה בנו מתוך התבוננות שכלית. היא מתעלה מגבולות השכל
 האנושי ורואה את המציאות בעיניים אלוקיות. את הכוח המיוחד הזה קיבלנו במתנה, ירושה מן האבות
 הקדושים, ועליו אנחנו מודים בתפילה "זמה יפה ירושתנו". יש במתנה הזאת שמחה כפולה: שמחה
 שנובעת מתוך האמונה, ושמחה על שקיבלנו אותה במתנה. האמונה באחדות ה' ובכך שאין עוד
 מלבדו נמסרת בעם ישראל מדור לדור, היא חקוקה בלב שלנו ואנחנו מעידים עליה בכל יום: "שמע
 ישראל ה' אלוקינו ה' אחד".

אמונה זו כוללת את תמצית חיי עבודת ה' שלנו, וחבוק הנביא מעמיד עליה את התורה כולה: "וצדיק
 באמונתו יחיה", משום שקיומה הוא קיום כל המצוות. כאשר אדם רואה איך כל המציאות היא גילוי של
 ה' ואין דבר מלבדו, והוא מוצף שמחה על הזכות לשמש לה' דירה ומשכן בעולם הזה, מתמוססים כל
 העיכובים ואין מה שימנע ממנו לעבוד את ה' ולדבוק בו בכל ליבו ונפשו.

האמונה נותנת לנו מבט חדש על ההסתרות וההחשכות שבעולם הזה, שבלעדיהן לא היה יכול לבקוע
 האור האלוקי המיוחד המאיר דווקא מתוך החושך, ואשר בזכותן מתממש הרצון האלוקי. כאשר אנו

מתבוננים בחשכת העולם הזה מתוך האמונה והשמחה באחדות ה', היא הופכת לאור גדול, המוות הופך לחיים. "וצדיק באמונתו יחיה", אמונה זו היא התשתית של החיים הרוחניים, והיא מפיתה חיים בכל המציאות.

ההבנה שהאמונה שלנו בה' וגילוי קיומו בעולם התחתון משמחים את ה' ומממשים את רצונו לסלק את חשכת הקליפות מהדהדת בלב בשמחה נוספת, כפולה ומכופלת. אנחנו שמחים על קרבת ה' ושמחים על שמחתו בנו, ועל כך שברא אותנו בעולם התחתון והגשמי הזה, עולם העשייה, כדי שנוכל לשמחו.

ועל זה תקנו לתן שבח והודיה לשמו יתברך בכל בקה, ולומר: "אשרינו מה טוב חלקנו וכו' ומה יפה ירשתנו"

כלומר, כמו שהאדם שש ושמת בירשה שנפלה לו הון עתק שלא עמל בו בן ויותר מכן לאין קץ, יש לנו לשמח על ירשתנו שהנחילונו אבותינו, הוא יחוד ה' האמתי, אשר אפלו בארץ מתחת - אין עוד מלבדו, וזו היא דירתו בתחתונים

וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: תרי"ג מצות נתנו לישראל, בא חבוקוק והעמידן על אחת, שנאמר: "וצדיק באמונתו יחיה"

כלומר, כאלו אינם רק מצוה אחת, היא האמונה לבדה

כי על ידי האמונה לבדה - יבא לקיום כל התרי"ג מצות

דהינו, בשיהיה לבו שש ושמת באמונתו ביחוד ה' בתכלית השמחה

כאלו לא היתה עליו רק מצוה זו לבדה, והיא לבדה תכלית בריאתו ובריאת כל העולמות

הרי בכח וחיות נפשו בשמחה רבה זו, תתעלה נפשו למעלה מעלה, על כל המונעים קיום כל התרי"ג מצות מבית ומחוץ.

וזהו שאמר "באמונתו יחיה"

"יחיה" דיקא, כתחית המתים, דרך משל

כך תחיה נפשו בשמחה רבה זו

והיא שמחה כפולה ומכפלת, כי מלבד שמחת הנפש המשכלת בקרבת ה' ודירתו אתו-עמו.

עוד זאת ישמח בכפלים בשמחת ה' וגדל נחת רוח לפניו יתברך באמונה זו

דְּאִתְכַפֵּיָא סְטְרָא אַחְרָא (שנכפית הסטרא אחרא) מִמֶּשׁ וְאִתְהִפֵּךְ חֲשׂוּכָא לְנִהוּרָא
(ומתהפך החושך לאור)

שְׁהוּא חֲשֵׁךְ הַקְּלָפוֹת שְׁבַעֲוָלָם הִזָּה הַחֲמָרִי הַמְחֲשִׁיכִים וּמְכַסִּים עַל אוֹרוֹ
יִתְבַּרֵךְ...

וְזֶהוּ שְׁכָתוּב: "יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׁיו"

פְּרוּשׁ, טָפֵל מִי שְׁהוּא מְזַרְע יִשְׂרָאֵל – יֵשׁ לוֹ לְשִׂמְחָה בְּשִׂמְחַת ה', אֲשֶׁר שֵׁשׁ
וְשִׂמְחָה בְּדִרְתוֹ בְּתַחְתּוֹנִים.

שאלות לסיכום ולחזרה:

1. איך מתממש רצון ה' שתהיה לו דירה בעולם התחתון?
2. על איזו ירושה אנו מודים בתפילה?
3. מדוע התורה כולה עומדת על האמונה?
4. מהי השמחה הכפולה שלנו באמונה?